

P A P E Ž F R A N T I Š E K

FRATELLI TUTTI

Encyklika o bratrství a sociálním přátelství

FRATELLI TUTTI

P A P E Ž F R A N T I Š E K

FRATELLI TUTTI

Encyklika o bratrství a sociálním přátelství

K A R M E L I T Á N S K É N A K L A D A T E L S T V Í

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Katolická církev. Papež (2013- : František)

[Fratelli tutti. Česky]

Fratelli tutti : encyklika o bratrství a sociálním přátelství / papež František ; z anglického originálu Encyclical letter Fratelli tutti of the Holy Father Francis on fraternity and social friendship s přihlédnutím ke španělské, německé a italské verzi přeložil Jaroslav Brož. – V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2021. – 178 stran. – (Dokumenty)

Český text

Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7566-217-0 (brožováno)

* 177.63 * 177.3 * 2-423.79 * 316.474 * 316.72/.73 * 327(100) * 316.423 *

316.7+008 * 165-028.82 * 272-1/-9 * 272-732.2-284/-285 * (093.2)

– Katolická církev. Papež (2013- : František). Fratelli tutti

– přátelství – křesťanské pojetí

– otevřenost – křesťanské pojetí

– láska – křesťanské pojetí

– dialog – křesťanské pojetí

– světová politika – křesťanské pojetí – 21. století

– globální problémy – křesťanské pojetí – 21. století

– civilizace – křesťanské pojetí – 21. století

– nové paradigma – křesťanské pojetí – 21. století

– učení katolické církve – 21. století

– papežské dokumenty – 2011-2020

– encykliky

27-4 – Praktická teologie. Morální teologie [5]

Církevní schválení předsedy České biskupské konference,
arcibiskupa Jana Graubnera, č. j. 743/2000 ze dne 17. prosince 2020

© Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2020

Czech edition © Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., 2021

*Veškerá práva původního nakladatele (Libreria Editrice Vaticana)
jsou vyhrazena. Bez jeho písemného souhlasu nesmí nikdo tuto exhortaci
dále šířit ani překládat.*

ISBN 978-80-7566-217-0

OBSAH

Zkratky / 9

Citovaná literatura v češtině / 9

Fratelli tutti [1–2] / 13

Bez hranic [3–8] / 13

První kapitola:

Stíny ve světě, který se uzavřel [9–55] / 17

Rozpadající se sny [10–14] / 17

Konec dějinného vědomí [13–14] / 19

Chybí plán pro všechny [15–28] / 20

„Svět na jedno použití“ [18–21] / 21

Lidská práva nejsou dostatečně univerzální [22–24] / 23

Konflikty a obavy [25–28] / 25

Globalizace a pokrok bez společné mapy [29–31] / 26

Pandemie a další katastrofy v dějinách [32–36] / 28

Absence lidské důstojnosti na hranicích [37–41] / 30

Iluze komunikace [42–50] / 33

Bezostyšná agrese [44–46] / 34

Informace bez moudrosti [47–50] / 35

Formy závislosti a sebebohrdání [51–53] / 37

Naděje [54–55] / 38

Druhá kapitola:

Cizinec na cestě [56–86] / 40

Podobenství o milosrdném Samaritánovi (Lk 10,25–37) [56] / 40

- Kontext [57–62] / 41
Opuštěný na kraji cesty [63–68] / 44
Stále znovu vyprávěný příběh [69–71] / 47
Postavy v příběhu [72–76] / 48
Začít znovu [77–79] / 51
Bližní bez hranic [80–83] / 52
Naléhavá prosba cizince [84–86] / 54

Třetí kapitola:

Ohlašovat a vytvářet otevřený svět [87–127] / 56

- Vydat se za své hranice [88–94] / 56
Jedinečná hodnota lásky [91–94] / 58
Láska otevřená stále víc [95–100] / 59
Otevřené společnosti, které integrují každého člověka [97–98] / 60
Nedostatečné chápání univerzální lásky [99–100] / 61
Překročit hranice světa „společníků“ [101–105] / 62
Svoboda, rovnost a bratrství [103–105] / 63
Univerzální láska, která podporuje člověka jako osobu [106–111] / 64
Podporovat mravní dobro [112–117] / 67
Hodnota solidarity [114–117] / 68
K sociální funkci soukromého vlastnictví [118–127] / 70
Práva bez hranic [121–123] / 71
Práva národů [124–127] / 72

Čtvrtá kapitola:

Se srdcem otevřeným celému světu [128–153] / 75

- Hranice a jejich meze [129–132] / 75
Vzájemná obdarování [133–141] / 77
Plodná výměna [137–138] / 79
Nezištný přístup k druhým [139–141] / 80
Lokální a univerzální [142–153] / 81
Chut' lokálního [143–145] / 82
Univerzální horizont [146–150] / 84
Začněme ve svém kraji [151–153] / 86

Pátá kapitola:

Lepší způsob politiky [154–197] / 88

Formy populismu a liberalismu [155–169] / 88

Lidový neznamená populistický [156–162] / 88

Přínosy a limity liberálních přístupů [163–169] / 92

Mezinárodní moc [170–175] / 96

Sociální a politická láska [176–185] / 99

Politika, jakou potřebujeme [177–179] / 99

Politická láska [180–182] / 101

Účinná láska [183–185] / 102

Uplatňování politické lásky [186–192] / 103

Oběti zrozené z lásky [187–189] / 104

Láska, která integruje a spojuje [190–192] / 106

Spíše plodnost než výsledky [193–197] / 107

Šestá kapitola:

Dialog a sociální přátelství [198–224] / 110

Společenský dialog pro novou kulturu [199–205] / 110

Budovat společně [203–205] / 112

Základ konsensu [206–214] / 114

Konsensus a pravda [211–214] / 116

Nová kultura [215–221] / 118

Setkání, které se stává kulturou [216–217] / 119

Radost uznávat druhé [218–221] / 120

Znovuobjevit laskavost [222–224] / 121

Sedmá kapitola:

Cesty k novému setkání [225–270] / 124

Začít znovu od pravdy [226–227] / 124

Umění a architektura pokoje [228–235] / 125

Začínat od posledních [233–235] / 128

Hodnota a smysl odpuštění [236–245] / 129

Nevyhnutelný konflikt [237–240] / 130

Legitimní boje a odpuštění [241–243] / 132

Nejlepší způsob, jak jít dál [244–245] / 133

Paměť [246–254] / 134

Odpustit neznamená zapomenout [250–254] / 136

Válka a trest smrti [255–270] / 138

Nespravedlnost války [256–262] / 138

Trest smrti [263–270] / 142

Osmá kapitola:

Náboženství ve službě bratrství ve světě [271–287] / 147

Nejhlubší základ [272–280] / 147

Křesťanská identita [277–280] / 150

Náboženství a násilí [281–287] / 152

Výzva [285–287] / 154

Modlitba ke Stvořiteli / 157

Ekumenická modlitba křesťanů / 158

Poznámky / 161

ZKRATKY

- AAS** Acta Apostolicae Sedis, Roma, od roku 1909 (číselné údaje znamenají ročník, rok a stranu, na které se citace nachází)
- PG** Patrologiae cursus completus..., Series graeca et orientalis, ed. J. P. Migne, Paris 1857–1886
- PL** Patrologiae cursus completus..., Series latina, ed. J. P. Migne, Paris 1877–1890

CITOVANÁ LITERATURA V ČEŠTINĚ

Církevní dokumenty:

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

Katechismus katolické církve, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2001.

Papežská rada pro spravedlnost a mír, *Kompendium sociální nauky církve*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2008.

Papežské dokumenty:

Benedikt XVI., Encyklika *Deus caritas est* (25. prosince 2005): Paulínky, Praha 2006.

–, Encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009): Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009.

Papež František, Encyklika *Laudato si'* (24. května 2015): Paulínky, Praha 2015.

–, Apoštolská exhortace *Amoris laetitia* (19. března 2016): Paulínky, Praha 2016.

–, Apoštolská exhortace *Gaudete et exsultate* (19. března 2018): Paulínky, Praha 2018.

- , Apoštolská exhortace *Christus vivit* (25. března 2019):
Karmelitánské nakladatelství, Praha 2019.
- Jan XXIII., Encyklika *Pacem in terris* (11. dubna 1963):
Sociální encykliky 1891–1991, Zvon, Praha 1996, s. 175–221.
- Jan Pavel II., Encyklika *Redemptor hominis* (4. března 1979): Zvon,
Praha 1996.
- , Encyklika *Laborem exercens* (14. září 1981): *Sociální encykliky
1891–1991*, s. 297–350.
- , Encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30. prosince 1987): *Sociální
encykliky 1891–1991*, s. 351–408.
- , Encyklika *Centesimus annus* (1. května 1991): *Sociální encykliky
1891–1991*, s. 409–473.
- , Encyklika *Evangelium vitae* (25. března 1995): Zvon, Praha 1995.
- Pavel VI., Encyklika *Populorum progressio* (26. března 1967):
Sociální encykliky 1891–1991, s. 223–259.
- Pius XI., Encyklika *Quadragesimo anno* (15. května 1931):
Sociální encykliky 1891–1991, s. 57–111.

Klasické texty:

- Františkánské prameny*, sv. I, Matice cyrilometodějská, Olomouc
2001.
- Regula Benedicti – Řehole Benediktova*, Benediktinské arcidiákonství
sv. Vojtěcha a sv. Markéty, Praha 1998.
- Publius Vergilius Maro, *Aeneis*, Svoboda, Praha 1970.

Encyklika

FRATELLI TUTTI

Svatého otce Františka

o bratrství a sociálním přátelství

3. října 2020

1. „Fratelli tutti.“¹ Těmito slovy se svatý František z Assisi obrátil na své bratry a sestry a předložil jim způsob života vyznačující se chutí evangelia. Z Františkových rad zde chci vybrat tu, ve které vyzývá k lásce přesahující zeměpisné bariéry i vzdálenosti. Prohlašuje v ní za blahoslaveného každého, kdo miluje druhého, „když je od něj vzdálen, právě tak, jako když je s ním“.² Těmito několika prostými slovy vyjádřil podstatu bratrské otevřenosti, která nám dovoluje uznávat, vážit si a milovat každého člověka, aniž je fyzicky blízko, bez ohledu na to, kde se narodil nebo kde žije.

2. Tento světec bratrské lásky, prostoty a radosti, který mě inspiroval k napsání encykliky *Laudato si'*, mě opět pobízí, abych věnoval tuto novou encykliku bratrství a sociálnímu přátelství. František, který se sám cítil bratrem slunce, moře a větru, dobře věděl, že má ještě blíž k těm, s nimiž sdílí jedno tělo. Všude rozséval pokoj a kráčel po boku chudých, opuštěných, nemocných, vyloučených, těch nejposlednějších.

BEZ HRANIC

3. Jeden příběh ze života svatého Františka nám ukazuje jeho otevřené srdce, jež neznalo hranice a bylo schopno překračovat rozdíly v původu, národnosti, barvě pleti nebo náboženství. František jednou navštívil v Egyptě

sultána Al-Malika Al-Kámila. Tato návštěva ho stála obrovské úsilí, když uvážíme jeho chudobu, jeho skrovné prostředky, dlouhou cestu a odlišnost jazyka, kultury a náboženství. Cesta, kterou podnikl v době křížáckých tažení, ukázala ještě víc velikost lásky, kterou chtěl žít v touze obejmout všechny lidi. Františkova láska k bratřím a sestrám odpovídala tomu, jak veliká byla jeho věrnost Pánu. Přes obtíže a nebezpečí, s kterými se musel potýkat, se šel František setkat se sultánem se stejným postojem, jaký vyžadoval od svých učedníků: jestliže se ocitnou „mezi Saracény a dalšími nevěřícími“, nebudou – aniž by zapřeli svou identitu – „začínat hádky nebo spory, ale kvůli Pánovi se podřídí každému lidskému zřízení“.³ V kontextu doby to byl mimořádný požadavek. Žasneme nad tím, jak před osmi sty lety František doporučoval, aby se ustoupilo od jakékoli formy útočnosti nebo sporu a aby se i těm, kdo nebyli jeho víry, prokazovala pokorná a bratrská „podřízenost“.

4. František nevedl slovní válku, jíž by vnucoval nauku, ale šířil Boží lásku. Pochopil, že „Bůh je láska; kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm“ (1 Jan 4,16). Tak byl všem otcem a podněcoval k vizi bratrské společnosti. Vždyť „jenom ten, kdo k druhým přistupuje ne proto, aby je poutal k sobě, ale aby jim pomáhal stávat se stále plněji sebou samými, se stává doopravdy otcem“.⁴ V tehdejší světě plném strážních věží a obranných zdí žila města krvavými válkami mezi mocnými rody, a přitom se na vyloučených periferiích rozrůstaly oblasti plné bídy. Tam se Františkovi dostalo pravého vnitřního pokoje a osvobodil se od jakékoli touhy ovládat druhé. Stal se

jedním z nejposlednějších a usiloval o život v souladu se všemi lidmi. Jemu vděčíme za inspiraci k napsání těchto stránek.

5. O otázky bratrství a sociálního přátelství jsem se zajímal vždycky. V posledních letech jsem o nich mluvil opakovaně a v různých souvislostech. V této encyklice jsem se snažil shromáždit na jedno místo mnohá z těchto vyjádření a ukázat je v širším kontextu uvažování. Při přípravě *Laudato si'* jsem našel pramen inspirace ve svém bratru pravoslavném patriarchovi Bartoloměji, který důrazně mluvil o tom, že musíme pečovat o stvoření. V tomto případě jsem cítil velké povzbuzení od velkého imáma Ahmeda Al-Tajíba, s kterým jsem se setkal v Abú Dhabí, kde jsme učinili prohlášení, že Bůh „stvořil všechny lidi s rovnými právy, povinnostmi a důstojnostmi, a povolal je, aby spolu žili jako bratři a sestry“.⁵ To nebylo jen diplomatické gesto, ale úvaha vzniklá na základě dialogu a společného úsilí. Tato encyklika předkládá a rozvíjí některá významná témata, uvedená v dokumentu, který jsme společně podepsali. Vedle svých myšlenek jsem do ní začlenil také velký počet dokumentů a dopisů, které jsem dostal od mnoha jednotlivců a skupin z celého světa.

6. Následující stránky nechtějí podat úplnou nauku o bratrské lásce, zaměřují se spíše na její univerzální rozměr, na její otevřenost všem. Předkládám tuto sociální encykliku jako skromný příspěvek k reflexi s nadějí, že osvědčíme svou schopnost odpovídat na současné pokusy o vylučování nebo přehlížení druhých novou vizí bratrství a sociálního přátelství, které nezůstane jen u slov. A třebaže jsem

ji napsal na základě svého křesťanského přesvědčení, které mě inspiruje a je mi oporou, snažil jsem se zároveň nabídnout tyto úvahy jako pozvání k dialogu se všemi lidmi dobré vůle.

7. Když jsem psal tento list, propukla nečekaně pandemie nemoci covid-19, která odhalila naše falešné jistoty. Vedle různých způsobů, kterými jednotlivé země na krizi reagovaly, se ukázala zcela zjevně jejich neschopnost postupovat společně. Při vši naší hyperkonektivitě jsme byli svědky fragmentace, která jen ztěžovala řešení problémů, jež nás všechny postihly. Každý, kdo si myslí, že jediné, co se máme naučit, je pouze vylepšit to, co jsme dělali dosud, nebo zdokonalit už existující systémy a normy, popírá realitu.

8. Velmi si přeji, abychom v této době, ve které je nám dáno žít, přispěli uznáváním důstojnosti každého člověka k obnově celosvětového úsilí o bratrství. Bratrství mezi všemi: „Máme zde úžasné tajemství, které nám ukazuje, jak snít a proměnit náš život v nádherné dobrodružství. Nikdo ať nemusí počítat s životem v osamění. ... Potřebujeme společenství, které nás podporuje a pomáhá nám, v kterém si můžeme navzájem pomáhat hledět do budoucnosti. Jak důležité je společně snít! ... Jsme-li sami, vystavujeme se nebezpečí, že uvidíme přeludy, věci, které tu nejsou. Ale sny, ty se vytvářejí společně.“⁶ Sněme tedy jako jedna lidská rodina, jako souputníci s týmž lidským tělem, jako děti jedné země, která je naším společným domovem, každý s bohatstvím své víry a svého přesvědčení, každý svým vlastním hlasem, všichni jako bratři a sestry!

PRVNÍ KAPITOLA

STÍNY VE SVĚTĚ, KTERÝ SE UZAVŘEL

9. Mým cílem tu není podat vyčerpávající analýzu nebo studovat všechna hlediska skutečnosti, ve které žijeme. Chci jen poukázat na určité tendence v našem světě, které brání rozvíjení univerzálního bratrství.

ROZPADAJÍCÍ SE SNY

10. Celá desetiletí se zdálo, že svět se z mnoha válek a katastrof poučil a že pomalu směřuje k různým formám integrace. Například tu byl sen o jednotné Evropě, schopné uznávat společné kořeny a radovat se ze své bohaté rozmanitosti. Myslíme na „pevné přesvědčení zakladatelů Evropské unie, kteří toužili po budoucnosti založené na schopnosti společně pracovat na překonání rozdělení a podporování míru a přátelství mezi všemi národy tohoto kontinentu“.⁷ Stále také rostla touha po integraci v Latinské Americe a bylo v tomto směru podniknuto mnoho kroků. V dalších zemích a oblastech nesly snahy o smíření a sblížování své ovoce, jinde vzbuzovaly velké naděje.

11. Ale v těchto našich dnech se ukazují známky určité regrese. Znovu propukají dávné spory, které se zdály být zažehnány, a množí se případy krátkozrakého, extremistického, zlého a agresivního nacionalismu. V některých zemích

vede pojetí lidové a národní jednoty, prostoupené různými ideologiemi, k novým formám sobectví a ke ztrátě sociálního cítění pod záminkou obrany národních zájmů. Opět je třeba si připomenout, že „každá generace musí navázat na zápasy a vymoženosti minulých generací a obracet svůj pohled ještě výš. To je cesta. Dobrotivosti spolu s láskou, spravedlnosti a solidarity se nedosahuje jednou provždy. Musejí se uskutečňovat každý den. Nelze se spokojit s tím, co bylo dosaženo v minulosti, a spokojeně to užívat, jako bychom mohli přehlížet skutečnost, že mnoho našich bratří a sester dosud trpí v podmínkách, které vyžadují naši pozornost“.⁸

12. „Otevřít se světu“ je výraz, který si osvojil ekonomický a finanční sektor a který se dnes používá výlučně pro otevřenost zahraničním zájmům nebo pro svobodu ekonomických mocností investovat bez překážek nebo komplikací ve všech zemích. Místní konflikty a nedbání na společné dobro jsou využívány globální ekonomikou s cílem vnutit jediný kulturní model. Taková kultura sice sjednocuje svět, ale rozděluje lidi a národy, protože „stále víc globalizovaná společnost z nás činí sousedy, ale nečiní z nás bratry“.⁹ Ve stále více zmasovělém světě, který upřednostňuje individualistické zájmy a oslabuje komunitní rozměr života, jsme osamoceni víc než kdy dřív. Rozrůstají se trhy, kde se jedinci stávají víc konzumenty nebo diváky. Rozvoj tohoto druhu globalismu posiluje identitu těch mocnějších, kteří se sami mohou chránit, ale směřuje k oslabování identity těch slabších a chudších oblastí a činí je zranitelnějšími a závisлыми. Politika se tak stává stále slabší tváří v tvář nadnárodním ekonomickým mocnostem, které působí na základě principu *divide et impera* („rozděl a panuj“).

Konec dějinného vědomí

13. Z téhož důvodu sílí proces ztráty dějinného vědomí, což vede jen k dalšímu rozkladu. Lze pozorovat, jak se do kultury vkrádá určitý druh „dekonstruktivismu“, na jehož základě lidská svoboda prohlašuje, že tvoří úplně všechno od nuly. Nadále platí pouze potřeba bezmezného konzumu a zdůrazňování rozličných forem bezobsažného individualismu. Znepokojení nad tím mě vedlo k tomu, abych dal mladým radu: „Když vám někdo říká, abyste ignorovali své dějiny, abyste odmítali zkušenosti starších lidí, abyste pohrdali minulostí a vzhlíželi jen k budoucnosti, kterou vám nabízí – což toto není snadný způsob, jak si vás chce touto nabídkou přitáhnout, abyste mu pak dělali jen to, co vám řekne? Takový člověk potřebuje, abyste byli prázdní, bez kořenů, abyste ničemu nedůvěřovali, abyste věřili jen jeho slibům a podrobovali se jeho plánům. Právě tak působí ideologie různého druhu, které ničí (jinými slovy dekonstruují) všechno, co je jiné, a tak mohou vládnout bez jakéhokoli odporu. K tomu potřebují takové mladé lidi, kteří pohrdají dějinami, kteří odmítají duchovní a lidské bohatství předávané po generace a nedbají na nic z toho, co bylo předtím.“¹⁰

14. To jsou nové formy kulturní kolonizace. Nezapomínejme na to, že „lidé, kteří opouštějí svou tradici – a to buď z důvodu módního napodobování druhých, nebo proto, aby podněcovali násilí, či z neodpustitelné nedbalosti nebo apatie dovolují druhým okrádat jejich duši –, dojdou k tomu, že ztratí nejen svou duchovní fyziognomii, ale také svou morální soudržnost a nakonec svou intelektuální,